

จารีตการฝึกหัดและการแสดงโขน
ของตัวทศกัณฐ์

นายสมศักดิ์ ทัดติ

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย ภาควิชานาฏศิลป์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-638-096-6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

30 ส.ค. 2545

16253507

**KHON TRADITION IN RAVANA PRACTICE
AND PERFORMANCE**

MR.SOMSAK TUDTI

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Thai Dance

Department of Dance
Graduate School
Chulalongkon University

Academic Year 1997

ISBN 974-638-096-6

หัวข้อวิทยานิพนธ์

จารีตการฝึกหัดและการแสดงโขนของตัวทศกัณฐ์

โดย

นายสมศักดิ์ ทัดดี

ภาควิชา

นาฏยศิลป์

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

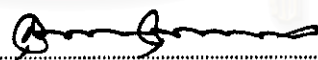
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ศุภวัฒน์ ชุตินวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(นายจรรมนง แสงวิเชียร)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์)

.....กรรมการ

(นางสาวภา เวชสุรักษ์)

.....กรรมการ

(นายรามพ โพธิเวส)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

สมศักดิ์ ทัดติ : จาริตการฝึกหัดและการแสดงโขนของตัวทศกัณฐ์ (KHON TRADITION IN RAVANA PRACTICE AND PERFORMANCE) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.สุพล วิรุฬห์รักษ์, 469 หน้า.
ISBN 974-638-096-6.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาจาริตการฝึกหัดและการแสดงโขนของทศกัณฐ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเน้นหนักจาริตการแสดงโขนหน้าจอซึ่งมีการแสดงน้อยลงไปมากในปัจจุบัน

วิธีวิจัยใช้วิจัยจากเอกสาร การสัมภาษณ์ทางลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ จากการสังเกตการณ์การสอน และการแสดง และจากประสบการณ์ของผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้แสดง และเป็นครูผู้ฝึกตัวทศกัณฐ์มากกว่า 30 ปี

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่แสดงเป็นทศกัณฐ์ได้อย่างมีคุณภาพ ต้องผ่านจาริตในการฝึกหัดอย่างมีขั้นตอน เพื่อให้มีความรู้ความชำนาญดังต่อไปนี้คือ มีรูปร่างสูงใหญ่ที่เหมาะสมกับการเป็นยักษ์ใหญ่เช่นทศกัณฐ์ ผ่านการฝึกหัดยักษ์เบื้องต้น และแม่ท่าของยักษ์ทั้ง 5 กระบวนท่า ซึ่งเมื่อแบ่งตามโครงสร้างจะได้เป็น 3 ส่วน และส่วนสุดท้ายมีกระบวนท่าเหมือนกันทั้ง 5 แม่ท่า ต่อจากนั้นต้องฝึกให้มีความเชี่ยวชาญในการแสดงเป็นทศกัณฐ์คือ การรำซ้ำปี การรำตรวจพล การรบ การขึ้นลอย การรำใช้บท การรำหน้าพาทย์ การรำเข้าเรื่อง ได้อย่างถูกต้องตามแบบแผน นอกจากนั้นผู้แสดงเป็นทศกัณฐ์ต้องรู้จักจาริตอื่นๆ เช่น การใช้เวที การใช้อุปกรณ์การแสดงและเครื่องแต่งกาย

จาริตในการแสดงโขนหน้าจอพบว่าทศกัณฐ์ต้องปฏิบัติดังนี้ ฉากนั่งเมือง ทศกัณฐ์ออกและเข้าประตูและนั่งเตียงด้านซ้ายตามฉากที่เขียนเป็นเมืองลงกา ตรวจพลออกประตูขวาและเข้าทางประตูซ้าย การปะทะทัพและรบ นั่งราชรถออกประตูซ้ายและเข้าประตูซ้าย คนพาทย์ยืนอยู่หน้าประตูฉากด้านตรงข้ามกับทศกัณฐ์ วงปี่พาทย์แต่เดิมอยู่ด้านหน้า ปัจจุบันอยู่ประชิดจอด้านหลังเพื่อความสะดวกในการประสานงาน ปัจจุบันบางตอนที่มิตัวแสดงมากนักิยมตั้งเตียงกลางเวที

งานวิจัยนี้ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางสำหรับการฝึกหัดและการแสดงเป็นตัวทศกัณฐ์ และยักษ์ตัวอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาควิชา นาฏศิลป์
สาขาวิชา นาฏศิลป์ไทย
ปีการศึกษา 2540

ลายมือชื่อนิติ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

#C 3971994135 : MAJOR THAI DANCE
KEY WORD: TRADITION/RAVANA/KHON

SOMSAK TUDTI : KHON TRADITION IN RAVANA PRACTICE AND PERFORMANCE

THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. SURAPONE VIRULRUK, Ph.D., 469 pp.

ISBN 974-638-096-6.

This thesis aims at studying the training and the performance of Ravana from early time to today. It focusses on the tradition of Khon Na Jo or Khon performance in front of the Nang yai stage and screen which is rarely performed today.

The research methodology is based upon the in depth interviewing of experts, observation of trainings and performances, and also from the experience of the researcher who has been performer and teacher for Ravana for more than thirty years.

The research finds that Ravana performer with high quality must have gone through a traditional training, step by step, in order to obtain knowledge and experience in the following matters. His body must be tall and thick to fit the physical appearance of Ravana. He has to have the basic demon practice and five major standard dances of the demon character. There after, he will be trained to perform in a proper tradition of Ravana in the following dances :- Cha-Pi (grand audience dance), Truat-Pon (troop reviewing dance), Rob (combat dance) Kuen-loi (fighting composition in still life manner), Ram Na Pat (dance set pieces), Ram Khao Rueng (role interpretation while performing with other characters in particular scenes). Moreover, the actor who portrayed the role of Ravana must learn the tradition of how to utilise stage, props, and costume properly.

Ravana tradition in Khon Na Jo is found in the following scenes. In audience scene, he has to make an entrance and an exit through the door on stage left and sit on the bench placed at stage left because stage left is traditionally depicted the Lanka or the Ravana's city. He has to make an entrance through stage right door and exit through stage left door in his troop reviewing scene. In the combat scene, he sits on the chariot and makes an entrance through stage left door and exits through the same door. Khon chanter for the role of Ravana must stand at the opposit side of Ravana so he can see Ravana in full view while chanting the texts. Pipat music ensemble is placed behind the screen for better view and cooperation. Today some large audience scene with many actors, the bench is placed at the upstage center.

This thesis contributes to the ways in which the Ravana and other demon characters can be trained properly and effectively.

ภาควิชา.....นาฏยศิลป์.....

สาขาวิชา.....นาฏยศิลป์ไทย.....

ปีการศึกษา.....2540.....

ลายมือชื่อนิติ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้รวบรวมความรู้ภาคปฏิบัตินาฏศิลป์ไทยของปรมาจารย์ นาฏยศิลป์ และศิลปินแห่งชาติ ของกรมศิลปากรทั้งสิ้น ผู้ทำวิจัยจึงได้รับความรู้จากความกรุณาของท่านผู้เชี่ยวชาญ ครู อาจารย์ เพื่อนข้าราชการในวิทยาลัยนาฏศิลป์ และส่วนการแสดง สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ อีกหลายท่าน ที่กรุณาเป็นวิทยากร ให้ข้อมูลอันเป็นสาระดีประโยชน์อย่างยิ่งในการค้นคว้า เรียบเรียง วิทยานิพนธ์เรื่องนี้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงไม่สำเร็จสมบูรณ์ ถ้ามิได้รับความกรุณาอนุเคราะห์จากบุคคลหลายท่าน อาทิ รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ควบคุมงานวิจัย ให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข ตลอดจนให้กำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์

อาจารย์รามพ โปธิเวส และอาจารย์จตุพร รัตนวราหะ ผู้ให้ความรู้ด้านนาฏยศิลป์ โขน ยักษ์ ที่จัดว่าเป็นข้อมูลหลัก

อาจารย์จรรมนง แสงวิเชียร และอาจารย์สวภา เวชสุรักษ์ กรุณาตรวจแก้ และให้คำแนะนำ ซึ่งทำให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ไม่อาจอ้างไว้ซึ่งคุณค่า และความภาคภูมิใจได้ ถ้ามิได้กล่าวถึงท่านผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นครูผู้ล่วงลับไปแล้วของผู้วิจัย คือ

คุณครู รงภักดี (เจียร จารุจรณ)

คุณครู ลมุล ยมะคุปต์

คุณครู อร่าม อินทรนัญ

คุณครู หยัต ช้างทอง

และคุณครู ทองเริ่ม มงคลนัญ

ซึ่งเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ ทั้งด้านการเรียน การสอน และการแสดง ของนาฏศิลป์โขน ละคร ตัวยักษ์ โดยเฉพาะ คุณครู อร่าม อินทรนัญ เป็นผู้ปลุกฝังและถ่ายทอด จารีตการแสดงเป็นตัวทศกัณฐ์ แก่ผู้วิจัย จนเป็นที่ได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชา ครู อาจารย์ ในการแสดงที่มีความสำคัญอย่างต่อเนื่อง

อนึ่งคุณค่าและความดีอันอาจเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบคุณความดีเหล่านั้น ให้แก่ปรมาจารย์ และครูทางนาฏยศิลป์ไทยทั้งหลาย ซึ่งท่านได้สละกำลังกาย กำลังใจ และกำลังความคิด สร้างสรรค์นาฏยศิลป์ไทยขึ้น ทั้งยังผดุงรักษา และได้สืบสานนาฏยศิลป์ของชาติไทยไว้จวบจนถึงปัจจุบัน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญภาพ	ฏ

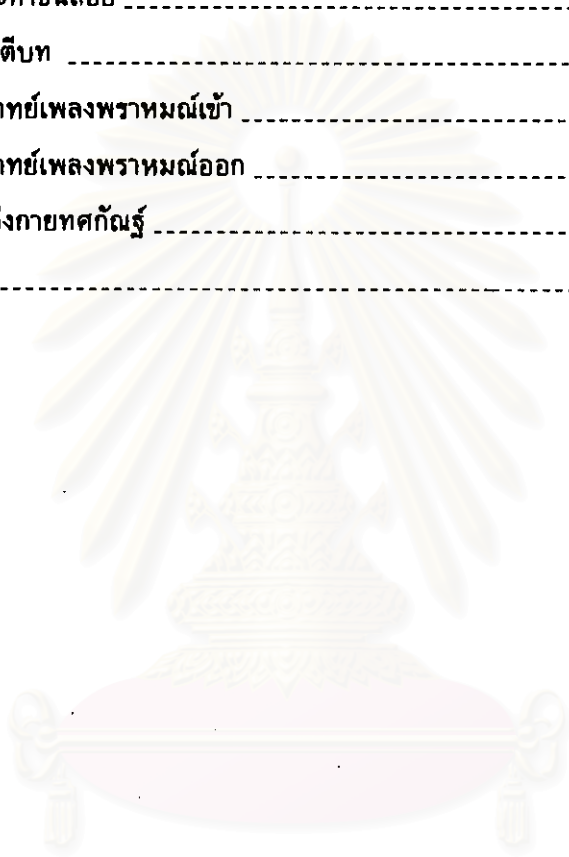
บทที่

1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	14
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	14
1.4 วิธีดำเนินการวิจัย	15
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	18
1.6 นิยามศัพท์	18
2 หลักสูตรและการเรียนไชนยักษ์ของวิทยาลัยนาฏศิลป์	20
2.1 หลักสูตรไชนยักษ์	20
2.2 การคัดเลือกผู้ที่จะฝึกหัดไชนยักษ์เป็นตัวยักษ์	33
2.3 การฝึกหัดเบื้องต้น	35
2.4 ศัพท์เฉพาะที่แสดงวิธีปฏิบัติในการเรียนการสอนแม่ท่ายักษ์	47
3 การฝึกหัดตัวทศกัณฐ์ในวิทยาลัยนาฏศิลป์	59
3.1 แม่ท่ายักษ์	59
3.2 เพลงเชิด	121
3.3 การจับท่าเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง	154
3.4 การคัดเลือกผู้ฝึกหัดเป็นตัวทศกัณฐ์	158
3.5 การฝึกหัดอิริยาบถต่างๆ ของทศกัณฐ์	166

บทที่

4	จารีตในการแสดงโขนทศกัณฐ์	175
4.1	การรำนั่งเมือง	175
4.2	การรำตรวจพล	186
4.3	การรบและการขึ้นลอย	228
4.4	การรำใช้บท	252
4.5	การรำเพลงหน้าพาทย์และการแสดงเป็นชุดเป็นตอน	266
5	จารีตโดยรวมของโขนหน้าจ้อ	329
5.1	แบบและผังโรงโขนหน้าจ้อของกรมศิลปากร	329
5.2	เครื่องโรงหรืออุปกรณ์การแสดงที่สำคัญของโขนหน้าจ้อ	332
5.3	เครื่องแต่งกายและวิธีแต่งกายของทศกัณฐ์	348
5.4	ดนตรีประกอบการแสดงโขน	358
5.5	ลำดับการแสดง	360
5.6	วิธีแสดง	367
6	สรุปและข้อเสนอแนะ	371
	บทสรุป	371
	ข้อเสนอแนะ	379
	รายการอ้างอิง	383
	ภาคผนวก	386
	แผนภูมิพหุสัมพันธ์ วงศ์กษัตริย์แห่งกรุงลพบุรี	387
	ภาพชุดโครงสร้างท่ารำแม่ท่ายักษ์	
	การใช้แขนและมือ	388
	การใช้ขาและเท้า	397
	การใช้ลำตัว	402
	การใช้คอและศีรษะ	403

ภาพชุดการจับทำเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง	406
ภาพชุดการฝึกหัดอิริยาบถต่าง ๆ ของทศกัณฐ์	413
ภาพชุดรำซำปี	424
ภาพชุดท่ารบและทำชั้นลอย	429
ภาพชุดท่าฝึกหัดตีบท	435
ภาพชุดรำหน้าพาทย์เพลงพราหมณ์เข้า	451
ภาพชุดรำหน้าพาทย์เพลงพราหมณ์ออก	459
ภาพชุดเครื่องแต่งกายทศกัณฐ์	462
ประวัติผู้เขียน	469

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	เปรียบเทียบหลักสูตร เนื้อหาวิชาภาคศิลปศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2490 กับหลักสูตร พ.ศ. 2521 ปรับปรุง พ.ศ. 2534	30
2	แสดงทำยักซ์และเพลงเชิด	63
3	แสดงการแบ่งกลุ่มทำรำ	138
4	จำแนกการใช้ทิศทางการรำ	140
5	แสดงการจำแนกประเภทของทำรำ	144
6	แสดงการใช้มือและเท้าในทำรำ	148
7	แสดงเกณฑ์เฉลี่ยทางสรีระของผู้ฝึกหัดเป็นตัวทศกัณฐ์	159
8	แสดงเกณฑ์เฉลี่ยทางสรีระของผู้ฝึกหัดเป็นยักษ์น้อยและยักษ์ต่างเมือง	159
9	แสดงทำรำตรวจผลของทศกัณฐ์	190
10	จำแนกประเภทของทำรำตรวจผล	215
11	แสดงการใช้ทิศทางของฉากตรวจผล	218
12	แสดงการตีบทประกอบคำเจรจา	262
13	แสดงการตีบทประกอบคำร้อง	263
14	แสดงทำรำเพลงเสมอมาร	274
15	แสดงทำรำเพลงหน้าพาทย์ตระนิมิต	282
16	แสดงทำรำทศกัณฐ์เกี่ยวนางเบญจกาย	307
17	แสดงทำรำทศกัณฐ์เกื้อ	313
18	แสดงทำรำทศกัณฐ์ตัดพ้อหนุมาน	321
19	แสดงลำดับการแสดงโขนหน้าจ้อ	361

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 พืชค้ำยันครุ	36
2 แสดงท่าตบเข้า	38
3 แสดงท่ากองสะเอว	40
4 แสดงท่าเดินเสา	41
5 แสดงทียบเหลี่ยม	43
6 แสดงการหักข้อมือ วิธีที่ 1	45
7 แสดงการหักข้อมือ วิธีที่ 2	46
8 แสดงท่าถวายบังคมหรือนั่งไหว้	63
9 แสดงกระบวนท่าแจกไม้	75
10 แสดงแม่ท่าที่ 1	81
11 แสดงแม่ท่าที่ 2	94
12 แสดงแม่ท่าที่ 3	101
13 แสดงแม่ท่าที่ 4	107
14 แสดงแม่ท่าที่ 5	114
15 แสดงการฝึกหัดรำตรวจพล	189
16 แสดงท่าเก็บกระโดดลงท่ารำ	220
17 แสดงท่า “ปิดเกล้า”	221
18 แสดงท่าลงเสี้ยว	222
19 แสดงท่าขยับมองสามครั้ง	223
20 แสดงกระบวนท่าหลบฉาก	224
21 แสดงท่าเท้าฉาก	225
22 แสดงท่าเดินตรวจพล หรือ “เดินปะเท่งปะ”	226
23 แสดงท่าจับ	234
24 แสดงท่าสามที่ไขว้	236
25 แสดงท่าหกกั๊ด	237
26 แสดงท่าพลาดหรือตาย	238
27 แสดงท่ารบไม้หนึ่ง	244
28 แสดงท่ารบไม้สอง ท่าที่ 1	246
29 แสดงท่ารบไม้สอง ท่าที่ 2	247
30 ผู้ปฏิบัติอยู่ในท่าขึ้นพักทางขวา	281

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
31 แสดงท่าหงายมือของข้อศอกระดับแง่ศีรษะ	285
32 แสดงท่าผาลา	288
33 แสดงท่าสูง	290
34 แสดงบทรำทศกัณฐ์เกี่ยวนางเบญจกาย	307
35 แสดงบทรำทศกัณฐ์เก้อ	313
36 แสดงบทรำทศกัณฐ์ตัดพ้อหนุมาน	321
37 โรงโขนหน้าจอ ของกรมศิลปากร	331
38 แสดงการจัดหัวโขนเพื่อบูชาครูด้านหลังจอโขน	333
39 แสดงแป้นราวที่จัดวางหัวโขน ตัวประกอบ ปัจจุบันสูญหายไม่ได้นำมาใช้แล้ว	333
40 เตียงสำหรับแสดงโขน	334
41 ราชรถ	336
42 กลด	337
43 โรงพิธี	338
44 อาวุธเขนยักษ์และเขนลิง	339
45 อาวุธเสนายักษ์ลิบแปดมงกุฎและลิงพญา	340
46 ครร่า ศรีตี กระบอกลูกศร	341
47 พระขรรค์ยาว หอก และพลอง	342
48 ม้าแผง	343
49 ไม้ตะขาบ	344
50 หมอนขวาน	345
51 ต้นไม้	346
52 เครื่องแต่งตัวยักษ์ทศกัณฐ์	348
53 แสดงวงปีพาทย์เครื่องคู่	359
54 วงล่างท่ามียักษ์หรือจิบล่อแก้ว	388
55 วงบนปลายมือสูงระดับแง่ศีรษะ	388
56 วงกลางปลายมือสูงระดับปลายคาง	389
57 หงายมือของข้อศอกระดับสะเอว	389
58 หงายมือของข้อศอกสูงระดับแง่ศีรษะ	390
59 หงายมือตั้งแขนด้านข้างลำตัว	390

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
60 จีบคว่ำ	391
61 แบกกระบอง	391
62 ทำป่องหน้า	392
63 จีบส่งหลัง	392
64 กระบองพาดวง	393
65 ขัดกระบองที่สีข้าง	393
66 ถืออาวุธจีบที่สีข้าง	394
67 ทำเงื่อ	394
68 ตั้งมือตึงเสมอไหล่	395
69 ฟาดกระบอง	395
70 หงายมือเข้าอก	396
71 ถืออาวุธหักข้อมือเข้าอก	396
72 เต็มเหลี่ยม	397
73 เหลี่ยมน้ำหนักทางขวา	397
74 เหลี่ยมน้ำหนักทางซ้าย	398
75 ชั้นทางขวา	398
76 ชั้นทางซ้าย	399
77 เลี้ยวทางซ้าย	399
78 เก็บ	400
79 ยกเท้า	400
80 ยกเท้าขวาส่งฝ่าเท้าไปด้านหลัง	401
81 ยึด	401
82 ใช้ตัว	402
83 กล่อมตัว	402
84 โนมัดตัวทางซ้าย	403
85 หน้าตรง	403
86 หน้าข้าง	404
87 ทิ้งศีรษะลงด้านข้าง	404
88 หันหน้าเฉียงทางขวาหรือซ้าย	405

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
89 กล่อมหน้า	405
90 กัมหน้า	406
91 แก้วเท้าสอบ	406
92 แก้วหลบเข้า	407
93 แก้วคว่ำตัว	407
94 แก้วหงายตัว	408
95 แก้วเอวหัก	408
96 แก้วกษาสะโพกบิด	409
97 แก้วกษาไม่เก็บสัน	409
98 แก้วบิดลำตัว	410
99 แก้วคโหล่	410
100 แก้วการเสีของวงล่าง	411
101 แก้วการเสีของวงบน	411
102 แก้วมือแล่นใบ	412
103 แก้วคอดี่ม	412
104 แก้วอันคอ	413
105 อิริยาบถยืน	413
106 อิริยาบถเดิน	414
107 เดินเตะกัน	414
108 นั่งคุกเข่า	415
109 นั่งพับเพียบ	415
110 นั่งชันเข่า	416
111 นั่งไขว่ห้าง	416
112 นั่งห้อยขา	417
113 อิริยาบถนอน	417
114 ท่าเหม่	418
115 ท่าตีไม้เจ็ดจังหวะที่ 1	418
116 ท่าตีไม้เจ็ดจังหวะที่ 2	419
117 ท่าตีไม้เจ็ดจังหวะที่ 3	419

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
118 ทำติไม้เจ็ดจังหวะที่ 4	420
119 ทำติไม้เจ็ดจังหวะที่ 5	420
120 ทำติไม้เจ็ดจังหวะที่ 6	421
121 ทำติไม้เจ็ดจังหวะที่ 7	421
122 กระบวนทำหนีฉาก	422
123 กระบวนทำหนีฉากจังหวะที่ 1	422
124 กระบวนทำหนีฉากจังหวะที่ 2	423
125 กระบวนทำหนีฉากจังหวะที่ 3	423
126 นั่งคุกเข่า	424
127 ขึ้นทำพิสมัยเรียงหมอน	424
128 ทำร่ำร้าย	425
129 ตั้งมือ แขนตั้ง	425
130 ทำวงบน	426
131 ทำนั่งชันเข่า “รจนา”	426
132 ขึ้นทำสูง	427
133 ทำรำรับทำนอง	427
134 ทำผาลา	428
135 ทำนั่งรำช้าปี่อีกวิธีหนึ่ง	428
136 ทำลอย 1 ระหว่างยักษ์กับลิง	429
137 ทำลอย 2 ระหว่างยักษ์กับลิง	429
138 ทำลอย 3 ระหว่างยักษ์กับลิง	430
139 ทำลอยมัจฉานู	430
140 ทำลอยหลัง	431
141 ทำลอยบ่า	431
142 ทำลอยพิเศษ “ลอยเหยียบบ่า”	432
143 ทำลอย 1 ระหว่างยักษ์กับพระ	432
144 ทำลอย 2 ระหว่างยักษ์กับพระ	433
145 ทำลอย 3 ระหว่างยักษ์กับพระ	433
146 ทำลอยสูง ทำที่ 1	434

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
147 ทำลอยสูง ทำที่ 2	434
148 ทำไหวัด้านข้าง	435
149 ทำไว้มีอ	435
150 ทำเชิญหรือขอ	436
151 ทำแอบซ่อน	436
152 ทำมา	437
153 ทำรัก	437
154 ทำรัญจวนใจ	438
155 ทำเศร้าโศก	438
156 ทำต่ำศักดิ์	439
157 ทำเกิด	439
158 ทำเติบโต	440
159 ทำสวมใส่	440
160 ทำตาย	441
161 ทำกลัวหาญ	441
162 ทำไป	442
163 ทำงามหรือสวย	442
164 ทำเกริกไกร	443
165 ทำแปลงกาย	443
166 ทำขึ้นนิ้ว	444
167 ทำเช่นฆ่า	444
168 ทำสุขสบาย	445
169 ทำนารี	445
170 ทำเล่ห์กล	446
171 ทำตกลใจ	446
172 ทำฉิว	447
173 ทำเจ็บใจ	447
174 ทำแค้นใจ	448
175 ทำเหม่	448

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
176 ทำกล้วย	449
177 ทำอายุ	449
178 ทำอายุแบบที่ 2	450
179 ทำยิ้ม	450
180 ทำเรียกหรือสั่งเสนา	451
181 ทำท่าบตตัวเรา	451
182 ทำท่าบตจะไป	452
183 ทำท่าบตโรงพิธี	452
184 ทำจิ้งหะไม้กลองที่ 5	453
185 ทำจิ้งหะไม้กลองที่ 6	453
186 ทำจิ้งหะไม้กลองที่ 9	454
187 ทำจิ้งหะไม้กลองที่ 10	454
188 ทำจิ้งหะไม้กลองที่ 13	455
189 ทำจิ้งหะไม้กลองที่ 14	455
190 ทำจิ้งหะไม้กลองที่ 17	456
191 ทำจิ้งหะไม้กลองที่ 18	456
192 ทำจิ้งหะไม้กลองที่ 20	457
193 ทำรำจิ้งหะไม้ลา	457
194 ทำรำร้าย	458
195 ทำป้อนหน้า	458
196 ทำนั่งขัดสมาธิ	459
197 ทำรำจิ้งหะไม้กลองที่ 1	459
198 ทำรำจิ้งหะไม้กลองที่ 2	460
199 ทำรำจิ้งหะไม้กลองที่ 3	460
200 ทำรำจิ้งหะไม้กลองที่ 4	461
201 ทำรำจิ้งหะไม้กลองที่ 5	461
202 กำไลข้อเท้า แหวนรอบ ผ้าพอก	462
203 ผ้านุ่ง	462
204 ชายแครงหรือห้อยข้าง	463

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
205	เสื่อหรือฉล่ององค์ 463
206	รัดสะเอว 464
207	ชายไหวหรือห้อยหน้า 464
208	เข็มขัด 465
209	ปะหล่ำ แหวนรอบ ทองกร 465
210	รัดอก 466
211	กรองคอ อินทรชนุ 466
212	ทับทรวง สั้ววาล ประค้ำคอ 467
213	หัวโขน 467
214	เชือกคาบ 468
215	ห้อยกัน 468

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย